

Kikkerdril onder smeltend ijs

RESULTATEN VAN EEN PUBLIEKSACTIE VOOR HET MELDEN VAN KIKKERDRIL VAN DE BRUINE KIKKER IN HET VOORJAAR VAN 2006

H.J.M. van Buggenum & J.P. van Buggenum, Rijdtsstraat 118, 6114 AM Susteren

In het voorjaar van 2006 heeft de Herpetologische Studiegroep een publieksactie georganiseerd, waarbij een oproep is gedaan om waarnemingen van kikkerdril van de Bruine kikker (*Rana temporaria*) door te geven aan het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. De resultaten van deze actie worden hier kort besproken.

ACHTERGRONDEN

De Bruine kikker is in Limburg een algemeen voorkomende amfibie-soort. Op kilometerhokniveau is een nagenoeg provinciedekkende verspreiding aangetoond, maar lokaal zijn nog 'witte hokken' aanwezig. Dergelijke hokken liggen vaak in bebouwde gebieden. Het vermoeden bestaat dat de Bruine kikker op deze plaatsen echter ook redelijk algemeen voorkomt, mede gezien het feit dat veel stads- en dorpbewoners een tuinvijver bezitten. Vijvers vormen in beginsel geschikte voortplantingswateren, vooral als ze zonnig liggen en er een goed ontwikkelde water- en oevervegetatie aanwezig is [figuur 1]. Kolonisatie kan plaatsvinden door bewuste introductie van kikkerdril (eiklomp) of door spontane vestiging vanuit naburige populaties.

Het voorjaar van 2006 kenmerkte zich door een korte, vroege periode met hogere dagtemperaturen. Daarna volgden tot de eerste helft van maart enkele weken met lage temperaturen en lichte nachtvorst, juist in de tijd waarin Bruine kikkers aan hun voortplanting beginnen.

OPZET

Om zoveel mogelijk mensen te bereiken waren de media ingelicht door middel van een kort persbericht. In aansluiting op de heersende weersomstandigheden was gekozen voor een pakkende titel: 'Kikkerdril onder smeltend ijs'. Voor de actie werd speciaal een internetpagina ingericht, voorzien van de nodige achtergrondinformatie: www.kikkersvanlimburg.tk. Meldingen konden schriftelijk of per e-mail aan de Herpetologische Studiegroep worden doorgegeven. Als publiekstrekker werd onder de eerste

25 inzendingen na loting een gratis jaargang van het Natuurhistorisch Maandblad in het vooruitzicht gesteld. Het persbericht of de strekking hiervan werd geplaatst in enkele provinciale en regionale dag- en weekbladen. Ook werden op een zaterdagochtend de initiatiefnemers geïnterviewd voor het 11-radioprogramma 'Limburgse Land'.

RESULTATEN

In totaal is door bijna 70 personen op de oproep gereageerd. De meeste meldingen zijn per e-mail aan het Natuurhistorisch Genootschap gemeld, enkele waarnemingen zijn schriftelijk of telefonisch doorgegeven. De voorzitter van de Herpetologische Studiegroep, Ykkelien Damstra, trok tijdens een van de voorjaarsexcursies van de Herpetologisch Studiegroep de winnaar van de publieksactie: H. Sijstermans uit Gronsveld.

Ongeveer 65 meldingen blijken voldoende gegevens te bevatten voor een nadere analyse betreffende de waarnemingsdatum, de vindplaats en/of het aantal eiklomp. Dit flinke aantal meldingen zorgt voor een mooie aanvulling op het al bekende verspreidingsbeeld van de Bruine kikker in Limburg. De meldingen komen

FIGUUR 1

Tuinvijvers vormen potentiële eiafzetplaatsen voor de Bruine kikker (*Rana temporaria*) (foto: J. van der Valk).

FIGUUR 2

Verspreiding op kilometerhokbasis van de meldingen van Bruine kikker (*Rana temporaria*) in het kader van de actie 'Kikkerdril onder smeltend ijs 2006'.

voornamelijk uit Midden- en Zuid-Limburg. Uit grote delen van Noord-Limburg en oostelijk Zuid-Limburg kwamen geen reacties binnen [figuur 2]. Van 20 van de 56 verschillende kilometerhokken waaruit meldingen zijn binnengekomen, is de afgelopen 25 jaar geen enkele waarneming bekend. In de meeste gevallen betreft het stedelijke gebieden of kleine kernen. De meldingen van de vondsten van kikkerdril vallen allemaal in de periode van 7 maart tot en met 6 april, dus in week 10 tot en met 13. Uit de gegevens blijkt dat de meldfrequentie gedurende vier weken min of meer constant is. Zowel het begin en het einde van de meldperiode zijn 'abrupt' te noemen [tabel 1].

Het totale aantal gemelde eiklommen ligt op ruim 640, meestal gaat het om één tot tien exemplaren per locatie. Het grootste deel van de waarnemingen is verricht in particuliere tuinvijvers. Daarna worden poelen en andere typen eiafzetplaatsen gemeld [tabel 2].

EVALUATIE VAN DE PUBLIEKSACTIE

Het opzetten van een publieksactie brengt uiteraard het nodige werk met zich mee. Dat geldt niet alleen voor de voorbereiding (persbericht, internetpagina), maar ook voor de begeleiding van de actie en de verwerking van de resultaten. Het blijkt dat veel meldingen onvolledig worden doorgegeven. Het achterhalen van aanvullende informatie over de waarnemer en de vindplaats vraagt de nodige tijd en aandacht. Deze informatie is noodzakelijk om de ge-

TABEL 1

Verdeling van het aantal binnengekomen meldingen per week.

Weeknummer	Aantal meldingen
9	0
10	15
11	10
12	20
13	19
14	1
15	0

TABEL 2

Verdeling van het aantal waarnemingen per vindplaats type.

Vindplaats	Aantal meldingen
Tuinvijver	46
Poel	10
(Bron-)beekje	2
Sloot	1
Kasteelgracht	1
Betonnen veedrinkbak	1

gevens op te kunnen nemen in de aan het Natuurhistorisch Genootschap gebonden Natuurbank Limburg.

De binnengekomen meldingen hebben een zinvolle bijdrage geleverd aan het vervolmaken van het actuele verspreidingsbeeld van de Bruine kikker. De 20 nieuwe kilometerhokken liggen zoals verwacht vooral in bebouwd gebied en geven daarmee een aanzet tot het vullen van de witte hokken (VAN BUGGENUM, 1992). Het tijdstip van de waarnemingen past binnen het gedrag dat de Bruine kikker tijdens de voortplantingsperiode vertoont: zodra de weersomstandigheden het toelaten in een korte periode van enkele weken overgaan tot paring en het afzetten van eiklommen (SCHLÜPMANN & GÜNTHER, 1996). De in 2006 gevonden periode van eiafzet is voor onze provincie gebruikelijk (VAN BUGGENUM, 2005).

Dat de Bruine kikker daarbij een opportunist is, blijkt uit de diversiteit van de eiafzetplaatsen: van natuurlijke wateren (zoals beekjes) tot kunstmatig aangelegde wateren (betonnen veedrinkbakken en tuinvijvers). De veronderstelling dat tuinvijvers en bebouwd gebied deel uitmaken van het huidige leefgebied van de Bruine kikker wordt door de resultaten van de kikkerdrilactie uit 2006 ondersteund.

DANKWOORD

Hierbij danken we alle waarnemers voor hun bijdrage aan de voorjaarsactie 'Kikkerdril onder smeltend ijs 2006'.

Summary

AN INVITATION TO THE PUBLIC TO REPORT SPAWN OF THE COMMON FROG (*RANA TEMPORARIA*)

In the spring of 2006, the Dutch Herpetological Society organised a campaign calling upon the general public to collect more data about the distribution of the common frog (*Rana temporaria*) in urban areas. Many people have a garden pond and it was assumed that these ponds could be suitable reproduction sites. The public

was addressed through the local media (newspapers and radio) and via a special homepage on the internet. About 60–65 of the responses provided enough information about the exact location of egg masses and the type of site. Twenty locations were situated in 1x1 km grid squares in the province of Limburg for which no recent observations of the species had been reported at this level for the last 25 years. Almost all new sites were located in urban areas and garden ponds were indeed often used as spawning sites.

Literatuur

- BUGGENUM, H.J.M. VAN 1992. Bruine kikker. In: J.E.M. van der Coelen (red.). Verspreiding en ecologie van amfibieën en reptielen in Limburg. Natuurhistorisch Genootschap in Limburg/Stichting RAVON, Maastricht/Nijmegen: 170–181.
- BUGGENUM, H.J.M. VAN, 2005. Vervroegde eiafzet bij de Bruine kikker als gevolg van klimaatwijziging? Natuurhistorisch Maandblad 94 (9): 169–171.
- SCHLÜPMANN, M. & R. GÜNTHER, 1996. Grasfrosch – *Rana temporaria*. In: Günther, R. (Hrsg.). Die Amphibien und reptilien Deutschlands. Jena: Gustav Fisher Verlag: 412–453.